

تحول در ساختار حرفه

سخنرانی آقای دکتر موسی بزرگ اصل

مدیرعامل سازمان حسابرسی

در مراسم معارفه

سه شنبه هفتم اسفند ماه ۱۳۹۷

از متن سخنرانی مدیرعامل سازمان حسابرسی در مراسم معارفه روز سه شنبه هفتم اسفندماه ۱۳۹۷:

"وزیر محترم امور اقتصادی و دارایی مأموریت سازمان حسابرسی را در چهار محور مشخص کرده است که این مأموریت در برنامه‌های سازمان گنجانده می‌شود و مقصد آن نیز حرکت به سمت امور حاکمیتی، ارتقای استانداردهای حسابداری و حسابرسی، و مشارکت در بازنگری و اصلاح قانونهای مادر مالی و اقتصادی است. این سرمشق برنامه‌های ما خواهد بود."

توسعه پایدار، شفافیت و پاسخگویی

سازمان حسابرسی براساس وظایف قانونی یک مؤسسه حسابرسی معمولی نیست، بلکه یک دستگاه نظارتی است. باید از ظرفیت دستگاه نظارتی برای ارتقای خدمات حرفه حسابداری و توسعه ظرفیتهای حرفه حسابداری در کشور استفاده کنیم. هرکاری را که می‌خواهیم انجام دهیم، چون کار ما یک کار خدماتی است، باید بدانیم که این خدمات در چه جهتی است، هدف آن چیست، و چه منافعی دارد. در نهایت، کاری را که می‌خواهیم انجام دهیم، نوک پیکانش باید به سمت توسعه پایدار باشد. در توسعه پایدار، شفافیت و پاسخگویی رکن بسیار مهمی است. یعنی وقتی بخواهیم توسعه متوازن داشته باشیم، قاعدتاً باید به اطلاعات کافی و به موقع مجهز باشیم که بتوانیم تصمیمهای مناسب بگیریم، و منابع را درست تخصیص دهیم؛ و به همین ترتیب، برای پاسخگویی در بخش دولتی و عمومی به مردم، نیازمند اطلاعات قابل اتکا و به موقع هستیم. یعنی، وقتی رئیس جمهور می‌خواهد به مردم گزارش عملکردش را بدهد، بخشی از آن، عملکرد مالی است که به وظیفه ما حسابداریها مربوط می‌شود. این جهتگیری کلی سازمان است در زمینه شفافیت و پاسخگویی، علاوه بر اینکه کمک می‌کند به ایجاد سرمایه عمومی در کشور، که آن هم اعتماد مردم است به حکومت و حاکمیت، از تصمیم‌گیریهایی درست اقتصادی و در کنار آن کاهش مفاسد اقتصادی، پشتیبانی می‌کند. هرچه شفافیت کمتر باشد، زمینه‌های مفاسد اقتصادی گسترده‌تر خواهد بود، یعنی یک رابطه معکوس بین این دو وجود دارد.

نقش حرفه حسابداری

حرفه حسابداری با تولید اطلاعات مالی مهم، جایگاه بی‌بدیلی در شفافیت و پاسخگویی دارد. این موضوع مهم را باید کمی بیشتر توضیح دهیم.

یک نقش جدی حرفه حسابداری، در بحث تخصیص بهینه منابع در بازار سرمایه است. سنتی‌ترین محصول حسابداران تولید و تأیید صورتهای مالی است. اگر صورتهای مالی نباشد، آیا اتفاقی در بازار سرمایه می‌افتد؟ آیا بازار سرمایه ممکن است بدون وجود صورتهای مالی که اطلاعات مربوط به وضعیت مالی و عملکرد را ارائه می‌کند، به فعالیت خود ادامه دهد؟ قطعاً با یک ارزیابی ساده و بدون نیاز به مطالعه عمیق، می‌توانیم به این نتیجه برسیم که خیر! بازار سرمایه امکان ندارد که بدون اطلاعات حسابداری حرکت اطمینان‌بخش و همسو با منافع عمومی داشته باشد. خوب؛ این ناشی از نقش و جایگاه ما حسابداران است.

نقش دیگر ما، در بخش دولتی است. قاعدتاً مدیران بخش دولتی باید اطلاعات کافی در اختیار داشته باشند. ساده‌ترین اطلاعات این است که دولت و دستگاه‌های دولتی از چه کسی طلب دارند؟ به چه کسی بدهی دارند؟ و بدهیهای دستگاه‌های دولتی چه می‌زانی است؟ داراییهایشان چه می‌زانی است؟ و بعد از جمع اینها، ببینیم بدهیهای کل دولت چقدر است؟ دولت نمی‌تواند بیشتر از یک حد معین بار مالی ایجاد کند. بار مالی اضافی به این معنی است که نسلهای کنونی از جیب نسلهای بعدی مخارجی را انجام دهند که تبعیض‌آمیز و غیرمنصفانه خواهد بود؛ یعنی به جای اینکه برای نسلهای آینده، برای فرزندانمان، ثروتی به جای بگذاریم، برایشان دفترچه اقساط به جای می‌گذاریم.

نقش مهم دیگر حسابداران، در بحث واگذاری شرکتهای دولتی است. در واگذاری شرکتهای دولتی اگر اطلاعات حسابداری نباشد چگونه می‌توان قیمت‌گذاری شرکتها را انجام داد.

این همه، تنها گوشه‌ای از نقش حسابداری است. نقش گزارشگری کسب‌وکار در جهان کنونی از این فراتر رفته و گزارشگری پایداری مطرح شده است. این نوع گزارشگری ارتباط دارد به همان توسعه پایدار. وقتی که توسعه پایدار مطرح است، گزارشهای کسب‌وکار هم باید پاسخگوی

نیازهای توسعه پایدار باشد. یعنی گزارشگری کسب‌وکار تنها محدود به اطلاعات مالی نیست و اطلاعاتی مانند اطلاعات زیست‌محیطی هم باید در آن منظور شود. در ساده‌ترین شکل، باید نشان داده شود که واحد اقتصادی چقدر کمک می‌کند، برای مثال، به کاهش مصرف کاغذ و حفظ جنگلها، چقدر کمک می‌کند، در جهت مصرف آب کمتر، مصرف برق کمتر.

اینها ابعادی از گزارشگری پایداری است که امیدوارم بتوانیم در آینده به سمت آن حرکت کنیم. گزارشگری پایداری حرکت مفیدی است که به توسعه پایدار کمک می‌کند و حرفه حسابداری می‌تواند در این حرکت ارزشمند نقش داشته باشد.

ساختار حرفه

اما حرفه حسابداری برای این که بتواند وظایف خود را به درستی انجام دهد باید ساختار مناسبی داشته باشد. پرسش مهمی که اکنون در برابر حرفه قرار دارد، و وظیفه داریم که برای آن پاسخ شایسته پیدا کنیم، این است که آیا ساختارهای فعلی حاکم بر حرفه، به خصوص در بخش حسابرسی، ساختارهایی که ۳۰ سال قبل در سازمان حسابرسی، و ۱۵ سال پیش در جامعه حسابداران رسمی ایران پایه‌گذاری شده، پاسخگوی نیازهای امروز و نقش بااهمیتی که در جامعه داریم هست؟

قاعدتاً قانونی که در محیط ۳۰ سال قبل و با توجه به نیازهای آن زمان نوشته شده است، و تجربه سالهای اخیر هم نشان می‌دهد، در جاهایی کاستیهایی دارد. هم ساختار سازمان حسابرسی، و هم ساختار جامعه حسابداران رسمی، کاستیها و گاهی تضادهای درونی دارد، که باید برطرف شود وگرنه کیفیت کار ما را مورد تأثیر قرار می‌دهد، و استقلال حرفه را خدشه‌دار می‌سازد.

به نظر می‌رسد برای اینکه بتوانیم وظایفی را که به آن اشاره کردم بهتر انجام دهیم و کیفیت کار حرفه حسابداری را بالا ببریم، باید در وهله اول یک نگاه ساختاری و مهندسی مجدد داشته باشیم. هم در سازمان تلاش خواهیم کرد این نگاه را داشته باشیم و ساختارمان را یک بررسی مجدد کنیم، و هم کمک خواهیم کرد که در جامعه حسابداران رسمی ایران، این تجدیدساختار انجام شود؛ چون جامعه حسابداران رسمی ایران مولود سازمان حسابرسی است. یعنی در زمانی، مدیران

در اختیار دارند. ولی جمع هر دوی اینها را که بگیریم، آن بخشی از اقتصاد کشور ما که در حوزه بنگاهداری حسابرسی می‌شود، نسبت به آنچه که باید باشد فاصله خیلی زیادی دارد. باید چتر حسابرسی صورتهای مالی را گسترش دهیم که تعداد بیشتری را دربر بگیرد که شفافیت در کشور گسترش پیدا کند.

به دامنه‌ای که اشاره کردم، حسابرسی صورتهای مالی وزارتخانه‌ها و مؤسسات غیردولتی هم باید اضافه شود. یعنی الان سازمان حسابرسی صورتهای مالی شرکتهای دولتی را حسابرسی می‌کند، ولی بعد از اجرای حسابداری تعهدی براساس استانداردهای بخش عمومی در دستگاههای اجرایی غیراز شرکتهای دولتی، هنوز حسابرسی این دستگاهها راه نیافتاده است. یعنی این دستگاهها صورتهای مالی تهیه می‌کنند ولی حسابرسی نمی‌شوند. دنبال این هستیم که این بخش را هم اضافه کنیم به مجموعه کارهایی که در حرفه انجام می‌شود.

ایجاد نهاد مستقل ناظر بر حرفه حسابرسی

در قالب تجدیدساختار، برنامه مهم دیگری هست که مطالعاتش را قبلاً انجام داده‌ایم و لایحه‌ای را هم تهیه و به وزارت اقتصاد ارائه کرده‌ایم، و آن ایجاد نهاد ناظر بر حرفه حسابرسی است؛ با هدف افزایش کیفیت حسابرسی از طریق کنترل کیفیت پرونده‌های حسابرسی و اعمال اقدام انضباطی. یکی از هدفهای جانبی این برنامه این است که تضاد ساختاری درون جامعه حسابداران رسمی ایران را برطرف خواهد کرد. این برنامه یکی از مهمترین رویدادهایی است که اگر به سرانجام برسد باعث رشد و اعتلای حرفه حسابرسی ایران می‌شود. البته، نباید دست‌روی‌دست بگذاریم تا ساختارها درست شود، و در همین ساختارهای فعلی هم باید تلاش کنیم که اصلاحات لازم را انجام دهیم و مراقبتهای ضروری درون حرفه را به‌کار بگیریم که اعتبار و منزلت حرفه هر روز بالاتر برود.

افزایش حق الزحمه خدمات حسابرسی

یکی از بزرگترین معضلات حرفه حسابرسی در ایران، صرفنظر از ساختار، بحث حق الزحمه خدمات حرفه‌ای است. حق الزحمه حسابرسان پایین است، ولی انتظاراتی که از ما دارند انتظارات بالایی است و میزان انتظارات با حق الزحمه‌ای که برای انجام حسابرسی پرداخت می‌کنند، اصلاً همخوانی ندارد. در سطح بین‌المللی، مؤسسه‌ای مطالعه‌ای را روی ۱۷۵۰۰ کار بین‌المللی انجام داده و در آن نرخ متوسط کار حسابرسی را محاسبه کرده است؛ ۲۵۰ دلار برای هر ساعت کار. هر ساعت کار سازمان حسابرسی با دلار نیمایی ۷ دلار است، که در جامعه

سازمان حسابرسی آمدند و لایحه‌ای را تدوین و جامعه حسابداران رسمی ایران را ایجاد کردند. خوب این نشان می‌دهد که عزیزی که این کارها را انجام دادند نگاه ملی داشتند و نگاهشان فقط سازمانی نبود.

من هم امروز همین نگاه را دارم. نگاهم فقط به سازمان حسابرسی نیست، نگاهم به حرفه است که حرفه چطور ممکن است خوب پیشرفت کند؛ نقش سازمان چه می‌تواند باشد، نقش جامعه حسابداران رسمی ایران چگونه می‌تواند باشد، سازمان با چه مشکلاتی در ایفای نقشش روبه‌رو است، جامعه حسابداران رسمی ایران با چه چالش‌هایی مواجه است. این چالشها و گسیختگیها، با توجه به مطالعاتی که تاکنون داشته‌ام، به‌نظرم ساختاری است و تجدیدساختار حرفه از اولین کارهایی است که باید برای کاهش موانع فعالیت حرفه و بالابردن توان آن انجام دهیم.

توسعه حرفه حسابداری کشور

اما، برای استفاده مؤثر از ظرفیت حرفه حسابداری در توسعه اقتصادی با مشارکت اثربخش بخش خصوصی، در نظر دارم موضوعهای زیر را در برنامه کار سازمان قرار دهم:

۱- گسترش چتر حسابداری،

۲- ایجاد نهاد مستقل ناظر بر حرفه حسابرسی،

۳- افزایش حق الزحمه خدمات حسابرسی،

۴- مراقبت از استقلال حسابرسان،

۵- سرمایه‌گذاری در حوزه فناوری،

۶- تقویت ارتباط بین‌المللی،

۷- مبارزه با فساد،

۸- همسویی دانشگاه با حرفه،

۹- توسعه حسابرسی عملیاتی.

گسترش چتر حسابداری

نکته مهم دیگر این است که دامنه و گستره کار حسابرسی در کشور در حال حاضر کم است. براساس اطلاعات موجود گفته شده است که تعداد شرکتهایی که اظهارنامه مالیاتی پر می‌کنند، چیزی بین ۳۰۰ هزار تا ۶۰۰ هزار است. ولی آن چیزی که الان در ایران حسابرسی می‌شود، حدود ۱۵ هزار واحد در بخش خصوصی و حدود ۷۰۰ کار در سازمان حسابرسی است، که از نظر تعدادی، سازمان کمی بیشتر از ۴ درصد و جامعه هم بالای ۹۰ درصد، و از نظر ریالی و درآمدی، سازمان حدود ۲۰ درصد و جامعه حدود ۸۰ درصد کارها را

حرفه و هم در بیرون حرفه، یعنی در جامعه، جدی بگیریم. قاعدتاً همانطور که مقام معظم رهبری فرمودند ما با دستهای پاک می‌توانیم به جنگ اژدهای هفت‌سر فساد برویم. اگر چه حرفه حسابداری و حسابرسی در ایران میزان سلامت‌ش بالاست، ولی نیاز است که مراقب باشیم که به فساد در حرفه، حتی به مقدار اندک آن، واکنش نشان دهیم و آن را کم‌اهمیت جلوه ندهیم. باید حرفه را، که نگهبان منافع عمومی است، پاک و منزه نگه‌داریم.

همسویی دانشگاه با حرفه

در حوزه ارتباط حرفه با دانشگاه، ارتباط‌مان خیلی مؤثر نیست. دانشگاه‌ها راه خودشان را می‌روند و حرفه هم راه خودش را. در کشورمان، در دانشگاه‌ها نیروی عظیم بسیار جوان و مستعدی داریم که تمام تلاشی که در دوران تحصیل به‌کار می‌برند و کارهای تحقیقاتی که انجام می‌دهند، بیش‌ازهر چیز برای گرفتن مدرک تحصیلی و یا در پاسخ به الزامهایی است که دانشگاه برای استادان در نظر گرفته است. دانش و مهارت دانش‌آموختگان حسابداری دانشگاه‌ها، پاسخ مناسبی برای نیازهای حرفه حسابداری کشور نیست. من تلاش می‌کنم که بین حرفه و دانشگاه‌ها هماهنگی بیشتری ایجاد کنم که از این ظرفیت عظیم در جهت حل مشکلات حرفه بیشتر استفاده کنیم.

توسعه حسابرسی عملیاتی

موضوع حسابرسی عملیاتی، و نقش آن در اثربخشی، کارایی و صرفه اقتصادی، مدهاست که مطرح بوده ولی نیاز داریم که تمرکز بیشتری بر آن داشته باشیم. بحث حسابرسی عملیاتی را، که موضوع ماده ۲۵ قانون الحاق ۲ است، به‌خصوص در بخش دولتی، باید جدی‌تر بگیریم و از این طریق ضمن کمک به دولت و مدیران دولتی در بهبود عملیات واحدهای اقتصادی بخش دولتی و عمومی، ظرفیتهای حسابرسی عملیاتی حرفه را نیز توسعه بدهیم.

سخن پایانی

نکاتی که مطرح کردم چکیده‌ای بود از مسائل مهمی که در حرفه وجود دارد، و در طول سالها حضور و مشارکت نزدیک که در فعالیتهای حرفه حسابداری کشور داشته‌ام، به اهمیت آنها پی‌برده‌ام. کوشش می‌کنم به کمک همکاران سازمان، و با بررسی بیشتر، برای همه این موضوعها طرح و برنامه تنظیم و در جهت تحقق آنها تلاش کنم. امیدوارم همه در خدمت به کشور، حرفه حسابداری، و سازمان موفق باشیم؛ انشاء...

حسابداران رسمی ایران چون رقابت بیشتری در میان است، این عدد پایین‌تر می‌آید. به‌نظر می‌آید که نرخ حق‌الزحمه حسابرسی در ایران خیلی کمتر از چیزی است که باید باشد و باید آن را اصلاح کنیم؛ چون این سرمنشأ بسیاری از مسائل است.

اگر برای کار حسابرسی حق‌الزحمه کافی نداشته باشیم، نمی‌توانیم برای گردآوری شواهد به‌اندازه کافی وقت بگذاریم که بتوانیم با رعایت کامل استانداردها اظهار نظر کنیم، نمی‌توانیم نیروی باکیفیت استخدام و حفظ کنیم؛ چه در سازمان حسابرسی و چه در مؤسسات حسابرسی بخش خصوصی. این مشکلی است که دامنگیر حرفه حسابرسی است و باید برای حل آن فکر کنیم.

مراقبت از استقلال حساب‌رسان

استقلال حساب‌رسان در ایران به‌شدت در معرض آسیب و خطر است که باید مراقب آن باشیم. در بخش خصوصی ممکن است که عوامل تهدیدکننده استقلال بیشتر باشد، به‌دلیل اینکه رقابت زیاد است، و این خطر وجود دارد که رقابت ناسالم به کیفیت حسابرسی لطمه بزند.

سرمایه‌گذاری در حوزه فناوری

در حوزه فناوری متأسفانه خیلی عقب مانده‌ایم. استانداردهای حسابداری و حسابرسی ما در ایران با استانداردهای روز دنیا مطابقت دارد، ولی وقتی می‌خواهیم آنها را به‌کار بندیم، نیاز به فناوری داریم که در آن سرمایه‌گذاری کافی نکرده‌ایم. البته از سال ۸۸ سازمان حسابرسی حرکت‌هایی را شروع کرد، ولی میزان منابعی که در دسترس سازمان است برای این کار کافی نیست و قاعدتاً دولت در این زمینه باید به ما کمک کند.

تقویت ارتباط بین‌المللی

موضوع مهم دیگر، که باید به آن توجه بیشتری کنیم، این است که ارتباطات بین‌المللی ما تقریباً قطع است. یعنی از نظر مشارکت در کنفرانسها و همایشهای بین‌المللی، ارتباط متقابل با مجامع بین‌المللی، حضور و مشارکت در فعالیتهای بنیاد استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRSF) و فدراسیون بین‌المللی حسابداران (IFAC)، تقریباً در نقطه صفر هستیم. باید بتوانیم در سطح بین‌المللی توان خودمان را نشان دهیم و در مقابل از پیشرفتهایی که در دنیا هست استفاده کنیم.

مبارزه با فساد

نیاز جدی داریم که بحث مبارزه با مفاسد را، هم در درون